

Тафсири КТХМБ 2

“Ҳиссаи иштирокчиён дар корхонаҳои кооперативӣ ва воситаҳои ҳаммонанд”

Истинодҳо

- СБХМ 9 “Воситаҳои молиявӣ”;
- СБХМ 13 “Арзёбии арзиши одилона”;
- СББМ 32 “Воситаҳои молиявӣ: пешниҳод” (соли 2003 аз нав дида баромада шудааст)¹.

Маълумоти ибтидоӣ

1. Кооперативҳо ва дигар корхонаҳои ба ҳамдигар монанд аз тарафи гурӯҳи шахсон барои расидан ба ҳадафҳои умумии иқтисодӣ ва иҷтимоӣ ташкил карда мешаванд. Дар қонунгузори миллии кишварҳои гуногун кооператив одатан ҳамчун ҷамъияти дар асоси узвият сохташуда ва пешбиникунандаи кӯшишҳои муттаҳидшудаи аъзои он барои амалигардонии фаъолияти тиҷоратӣ бо мақсади ноил гардидан ба рушди иқтисодӣ (усули ёрии байниҳамдигарӣ) муқаррар карда мешавад. Ҳиссаи иштироки аъзои кооперативро дар аксари маврид ҳиссаи иштирокчиён, пай ва ғайра меноманд, ки барои мақсадҳои Тафсири мазкур онҳо “ҳиссаи иштирокчиён” номида мешаванд.
2. СББМ 32 принсипҳои гурӯҳбандии воситаҳои молиявиро ҳамчун уҳдадорҳои молиявӣ ё сармояи хусусӣ муқаррар менамояд. Аз ҷумла, ин принсипҳо ҳангоми гурӯҳбандии воситаҳо бо ҳуқуқи фурӯши баръакс истифода карда мешаванд, ки ба дорандагони онҳо имконият медиҳанд воситаҳои мазкурро дубора ба эмитент бо воситаҳои пулӣ ё воситаҳои дигари молиявӣ фурӯшанд. Истифодаи принсипҳои зикршуда нисбат ба ҳиссаи иштирокчиён дар корхонаҳои кооперативӣ ва воситаҳои ба ҳамдигар монанд душвор мебошад. Баъзе тарафҳои манфиатдор ба Шурои Стандартҳои байналмиллалӣ ҳисоботи молиявӣ барои тафсир намудан дар мавриди он, ки чӣ тавр бояд принсипҳои СББМ 32 нисбат ба ҳиссаи иштирокчиён ва воситаҳои ба ҳамдигар монандро татбиқ намоянд, ки дорои хусусиятҳои муайян мебошанд, инчунин ҳолатҳое, ки дар онҳо хусусиятҳои зикршуда ба гурӯҳбандии воситаҳо ҳамчун уҳдадорӣ ё сармояи хусусӣ таъсир мерасонанд, муроҷиат намудаанд.

Доираи татбиқ

3. Тафсири мазкур нисбат ба воситаҳои молиявӣ, ки ба доираи татбиқи СББМ 32 дохил мешаванд, дар бар гирифтани воситаҳои молиявӣ, ки ба иштирокчиёни корхонаҳои кооперативӣ ба сифати тасдиқи ҳиссаҳои ба онҳо тааллуқдошта дар корхонаи дахлдор пешниҳод шудаанд, татбиқ мегардад. Тафсири мазкур нисбат ба воситаҳои молиявӣ, ки ҳисоббаробарӣ нисбати онҳо бо воситаҳои хусусии ҳиссавӣ корхона амалӣ мегарданд ё амалӣ хоҳанд гардид, татбиқ намегардад.

Мавзӯ

4. Аксар воситаҳои молиявӣ, аз ҷумла, ҳиссаи иштирокчиён дорои хусусияти сармояи хусусӣ, аз ҷумла, ҳуқуқи раъй ва ҳуқуқи иштирок дар тақсироти ҳаққи саҳро доранд. Баъзе воситаҳои молиявӣ ба дорандагони худ ҳуқуқи талаб кардани харидории онҳо бо воситаҳои пулӣ ё дорои дигари молиявиро медиҳанд, аммо метавонанд маҳдудиятро пешбинӣ намоянд ва ё аз маҳдудият нисбат ба ҳуди имконияти харидории онҳо вобаста бошанд. Бо кадом тартиб арзёбӣ намудани шартҳои зикршудаи бозхаридорӣ ҳангоми қарори мавзӯ дар бораи он, ки оё ин воситаҳои молиявӣ ҳамчун уҳдадорӣ ё ҳамчун сармояи хусусӣ гурӯҳбандӣ карда мешаванд?

¹ Моҳи августи соли 2005 ба СББМ 32 тағйирот ворид шудааст ва стандарти СББМ 32 “Воситаҳои молиявӣ: пешниҳод” ном гирифтааст. Моҳи феввали соли 2008 тавассути Шурои СБХМ ба СБХМ 32 тағйирот ворид карда шудааст, ки тибқи он талаб карда мешавад, агар ин воситаҳо ҳамаи хусусиятҳоро дошта бошанд ва шартҳои дар бандҳои 16А ва 16Б ё бандҳои 16В ва 16Г СБХМ 32-ро қонеъ гардонанд, ҳамчун воситаҳои ҳиссавӣ муайян мегарданд.

Тавофуқ

5. Ҳукуки дар шартнома пешбинишудаи дорандагони воситаи молиявӣ (аз ҷумла, ҳиссаи иштирокчиён дар корхонаҳои кооперативӣ) вобаста ба талаб намудани бозхаридаи он худ аз худ ба зарурати гурӯҳбандии воситаи молиявии зикршуда ҳамчун уҳдадорӣ молиявӣ оварда намерасонад. Аммо корхона бояд тамоми мушаххасот ва шартҳои воситаи мазкури молиявиро ҳангоми ҳалли мавзӯ дар бораи гурӯҳбандии он ҳамчун уҳдадорӣ молиявӣ ва ё сармояи хусусӣ ба инобат гирад. Ба ҷунин мушаххасот ва шартҳо талаботи истифодаи қонунгузории маҳаллӣ, санадҳои меъёрӣ ва оинномаи корхона, ки дар санаи гурӯҳбандӣ амал менамоянд, мансуб доништа шуда, аммо тағйирёбии ғайриэҳтимолии минбаъдаи ин қонунгузорӣ, санадҳои меъёрӣ ва оиннома мансуб доништа намешаванд.
6. Ҳиссаи мавҷудаи иштирокчиён, ки бояд ҳамчун сармояи хусусӣ гурӯҳбандӣ гардад, гарчанде ин иштирокчиён ҳукуки талаб кардани бозхаридаи онро надоранд, ҳангоми мавҷудияти ҳамаи шартҳои дар бандҳои 7 ва 8 ифодаёфта ё ҳиссаи иштирокчиёни тамоми хусусиятҳоро доробуда ва шартҳои дар бандҳои 16А ва 16Б ва ё дар бандҳои 16В ва 16Г СББМ 32 баёншударо қонеъ гардонидани тавонанд. Пасандозҳои мавриди талаб, аз ҷумла, ҳисобҳои ҷорӣ, ҳисобҳои пасандозӣ ва шартномаҳои ҳаммонанде, ки дар мавриди дар нақши муштарӣ баромад кардани иштирокчиён ба вучуд меоянд, уҳдадорӣҳои молиявии корхона ба ҳисоб мераванд.
7. Ҳиссаи иштирокчиён сармояи хусусӣ мебошад, агар корхона ҳукуки мутлақи даст кашидан аз бозхаридани ин ҳиссаҳоро дошта бошад.
8. Қонунгузории маҳаллӣ, санадҳои меъёрӣ ва оинномаи корхона метавонанд нисбат ба бозхариди ҳиссаи иштирокчиён навиҳои мухталифи монеаҳоро муқаррар намоянд, масалан манъи мутлақ ё манъе, ки бо меъёрҳои бозорگیرӣ асос ёфтааст. Агар қонунгузории маҳаллӣ, санадҳои меъёрӣ ва оинномаи корхона манъсозии мутлақро нисбат ба бозхариди пешбинӣ намоянд, пас ҳиссаи иштирокчиён сармояи хусусӣ ба ҳисоб меравад. Вале мавҷудияти муқаррароти манъсозандаи бозхарида гирифтани танҳо ҳангоми мутобикат (ва ё мутобикат накардан) бо шартҳои муайян (масалан, маҳдудияти вобаста ба бозорگیرӣ) дар қонунгузории маҳаллӣ, санадҳои меъёрӣ ва оинномаи корхона, боиси мансуб донистани ҳиссаи иштирокчиён ба сармояи хусусӣ намегардад.
9. Манъсозии мутлақ метавонад муқаммал бошад, яъне ҳамаи бозхаридро манъ менамояд. Манъсозии мутлақ метавонад ҷузъӣ бошад, яъне бозхарида гирифтани ҳиссаи иштирокчиёнро манъ менамояд, агар дар натиҷаи ҷунин бозхарида гирифтани ҳиссаи иштирокчиён ё бузургии пардохтнамудани иштирокчиён аз дараҷаи муайян паст бошад. Бузургии ҳиссаи иштирокчиён, ки аз дараҷаи зикршудаи маҳдудкунандаи бозхарид зиёд мебошад, уҳдадорӣ маҳсуб меёбад, ба ҷуз аз ҳолатҳои, ки корхона ҳаққи мутлақи даст кашидан аз бозхаридро, ки дар банди 7 дарҷ гардидааст, дошта бошад ё ҳангоме, ки ҳиссаи иштирокчиён ва ё бузургии ҳиссаи иштирокчиён ҳамаи хусусиятҳоро доро бошанд ва шартҳои дар бандҳои 16А ва 16Б ва ё дар бандҳои 16В ва 16Г СББМ 32 баёншударо қонеъ гардониданд. Дар баъзе ҳолатҳо миқдори ҳиссаҳо ё бузургии сармояи пардохташуда, ки нисбат ба онҳо манъсозӣ ба бозхаридан амал менамояд, метавонанд баъзан тағйир ёбанд. Ҷунин тағйирёбии шартҳои манъсозӣ ба бозхаридан ба таҷдиди гурӯҳбандӣ дар байни уҳдадорӣҳои молиявӣ ва сармояи хусусӣ оварда мерасонад.
10. Ҳангоми эътирофи аввалияи уҳдадорӣ молиявии худ нисбат ба бозхаридан, корхона бояд онро аз рӯи арзиши одилона арзёбӣ намояд. Мувофиқи ҳиссаҳои иштирокчиён, ки ҳукуки харида гирифтани пешбинӣ менамояд, корхона арзиши одилонаи уҳдадорӣҳои дахлдори молиявиро дар маблағи на камтар аз маблағи ҳадди аксар, ки тибқи муқаррароти бозхаридан дар оинномаи корхона ё мувофиқи талаботи пешбинишудаи қонунгузории истифодашаванда арзёбӣ менамояд, ки аз рӯи аввал таҳфифи гардидааст ва вақте, ки пардохти ин маблағ талаб карда шудааст (ба намунаи 3 нигаред).
11. Тибқи талаботи банди 35 СББМ 32 маблағи аз тарафи соҳибони ҳиссаҳо тақсимшаванда бевосита дар таркиби сармояи хусусӣ эътироф карда мешавад. Фонизҳо, суди саҳмияҳо ва дигар пардохтҳои ба воситаҳои молиявӣ мансуббуда, ки ҳамчун уҳдадорӣҳои молиявӣ гурӯҳбандӣ шудаанд, хароҷотҳоро новобаста аз он, ки ин маблағҳои пардохтшуда аз нуктаи назари ҳуқуқӣ ҳамчун суди саҳмияҳо, фонизҳо ё бо роҳи дигар муайян карда мешаванд, дар худ ифода менамоянд.
12. Дар Замима, ки ҷузъи ҷудонашавандаи тавофуқи мазкур маҳсуб меёбад, намунаҳои истифодаи тавофуқи мазкур оварда шудаанд.

Ифшои маълумот

13. Дар ҳолатҳое, ки тағйирёбии муқаррароти манъсозии бозхарид боиси интиқоли маблағи байни гурӯҳҳои воситаҳои молиявӣ ва сармояи хусусӣ мегардад, корхона бояд маблағ, муҳлат ва сабаби чунин интиқолро дар алоҳидагӣ ифшо намояд.

Санаи эътибор пайдо намудан

14. Санаи эътибор пайдо намудан ва муқаррароти интиқоли Тафсири мазкур бо муқаррароти барои СББМ 32 (соли 2003 бозбинӣ шудааст) гузошташуда монанд мебошанд. Корхона бояд Тафсири мазкурро нисбат ба давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2005 ва ё пас аз ин сана оғоз мегарданд, татбиқ намояд. Агар корхона татбиқи Тафсири мазкурро нисбат ба давраи аз 1 январи соли 2005 оғозшаванда ба роҳ монад, пас бояд чунин далелро ифшо намояд. Тафсири мазкур ба таври ояндабинӣ татбиқ карда мешавад.
- 14А. Корхона бояд тағйироти дар бандҳои 6, 9, А1 ва А12 ҷойдоштаро нисбат ба давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2009 ва ё пас аз ин сана оғоз мешаванд, татбиқ намояд. Агар корхона талаботи ҳуҷҷати *“Воситаҳои молиявӣ бо ҳуҷуқи фуруши баръакс ва уҳдадориҳои ҳангоми барҳамдиҳӣ ба амаломата”*-ро (тағйирот ба СББМ 32 ва СББМ 1), ки соли 2008 интишор шудааст, нисбат ба давраи пештар татбиқ намояд, пас тағйирот дар бандҳои 6, 9, А1 ва А12 бояд нисбат ба ҳамон давраи пештар татбиқ карда шаванд.
15. [Соқит шудааст]
16. Ба СБХМ 13, ки моҳи майи соли 2011 интишор шудааст, дар банди А8 тағйирот ворид карда шудааст. Корхона бояд тағйироти мазкурро дар баробари татбиқи СБХМ 13 мавриди татбиқ қарор диҳад.
17. Тавассути ҳуҷҷати *“Такмилдиҳии ҳарсолаи СБХМ, давраи солҳои 2009 - 2011”*, ки моҳи майи соли 2012 интишор шудааст, ба банди 11 тағйирот ворид карда шудааст. Корхона бояд тағйироти мазкурро ба таври ояндабинӣ татбиқи СББМ 8 *“Сиёсати баҳисобгирӣ, тағйирот дар арзёбии муҳосибӣ ва хатоҳо”* нисбат ба давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2013 ва ё пас аз ин сана оғоз мешаванд, татбиқ намояд. Агар корхона ислоҳоти тавассути ҳуҷҷати *“Такмилдиҳии ҳарсолаи СББМ, давраи солҳои 2009 – 2011”* (моҳи майи соли 2012 нашр шудааст) воридшударо нисбат ба давраи пештар истифода намояд, пас ислоҳоти дар банди 11 пешбинишуда низ бояд барои ҳамон давраи пештар татбиқ карда шавад.
18. [Соқит шудааст]
19. Ба СБХМ 9, ки моҳи июли соли 2014 интишор шудааст, ба бандҳои А8 ва А10 тағйирот ворид карда шудааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро дар баробари татбиқи СБХМ 9 мавриди татбиқ қарор диҳад.

Замима

Намунаҳои татбиқи тавофуқи мазкур

Замимаи мазкур ҷузъи ҷудонопазири Тафсиrotи мазкур мебошад.

- A1. Дар замимаи мазкур ҳафт намунаи татбиқи равишҳое оварда шудааст, ки дар фасли “Тавофуқ (консенсус)”-и Тафсиrotи мазкури КТХМБ баён карда шудаанд. Номгӯии ин намунаҳо беохир намебошанд; ҳолатҳои дигар низ метавонанд вучуд дошта бошанд. Ҳамаи намунаҳо аз фарзия дар бораи он, ки ба ғайр аз шартҳои дар ҳар намунаи алоҳида овардашуда, ки метавонистанд гурӯҳбандии воситаи молиявиро ҳамчун уҳдадорихои молиявӣ талаб намоянд ва он, ки воситаи молиявӣ дорои тамоми хусусиятҳо намебошад ва шартҳои дар бандҳои 16А ва 16Б ва ё дар бандҳои 16В ва 16Д СББМ 32 баёншударо қонеъ намегардонанд, бармеоянд.

Ҳуқуқи мутлақи аз бозхарид даст кашидан (банди 7)

Намунаи 1

Ҳолат

- A2. Оинномаи корхона муқаррар менамояд, ки бозхаридани ҳиссаи иштирокчиён қомилан барои салоҳдиди корхона амалӣ мегардад. Оиннома ҷиҳати дар робита бо озодии амали пешниҳоднамудаи корхона минбаъд дақиқ ва маҳдуд қарданро пешбинӣ намекунад. Корхона дар тӯли таърихи мавҷудияти худ аз бозхаридани ҳиссаи иштирокчиён даст нақашааст, гарчанде мақомоти роҳбарикунанда дорои чунин ҳуқуқ мебошад.

Гурӯҳбандӣ

- A3. Корхона ҳуқуқи мутлақи аз бозхарид даст кашиданро дорад ва ҳиссаҳои иштирокчиён сармояи хусусӣ мебошад. СББМ 32 принсипҳои гурӯҳбандиро дар асоси шартҳои воситаи дахлдори молиявӣ муқаррар менамояд ва қайд менамояд, ки мувофиқи пардохтҳо бо салоҳдиди корхона, таърихи амалигардонии пардохтҳо ва ё нияти амалигардонии онҳо наметавонад асос барои гурӯҳбандии воситаи молиявӣ ҳамчун уҳдадорӣ бошад. Банди АЕ26 СББМ 32 инҳоро муқаррар менамояд:

Ҳангоме, ки саҳмияҳои имтиёзнок пардохт (баргардонида) нашудаанд, гурӯҳбандии мувофиқ бо дигар ҳуқуқҳое, ки тавассути онҳо пешбинӣ гардидааст, муқаррар карда мешавад. Масъалаи гурӯҳбандӣ дар асоси таҳлили моҳияти созишнома ва дар асоси муқаррароти уҳдадории молиявӣ ва воситаи ҳиссавӣ баррасӣ карда мешавад. Ҳангоме, ки пардохт ба дорандагони саҳмияҳои имтиёзноки кумулятивӣ ё ғайрикумулятивӣ тибқи салоҳдиди эмитент анҷом мепазирад, ин саҳмияҳо воситаҳои ҳиссавӣ маҳсуб меёбанд. Ба гурӯҳбандии саҳмияҳои имтиёзнок ҳамчун воситаи ҳиссавӣ ё уҳдадории молиявӣ, масалан, инҳо таъсир намегузоранд:

(а) таърихи пардохт;

(б) нияти пардохт дар оянда;

(в) таъсири эҳтимолии манфӣ ба нархи саҳмияҳои одии эмитент дар сурати анҷом напасируфтани пардохт (бо сабаби маҳдудияти пардохти суди саҳмияҳо аз рӯйи саҳмияҳои одӣ ҳангоми напардохтани суди саҳмияҳо аз рӯйи саҳмияҳои имтиёзнок);

(г) ҳаҷми захираҳои мавҷудаи эмитент;

(ғ) интизории эмитент дар робита ба фоида ё зарар дар муддати давра; ё

(д) имконият ё қорношоямии эмитент ҷиҳати таъсиррасонӣ ба маблағи фоида ё зарари худ дар давоми давра.

Намунаи 2

Ҳолат

- A4. Оинномаи корхона муқаррар менамояд, ки бозхаридани ҳиссаҳои иштирокчиён қомилан бо салоҳдиди корхона амалӣ мегардад. Вале оиннома минбаъд муқаррар менамояд, ки талаби бозхаридан худ аз худ тасдиқ мешавад, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки амалигардонии чунин пардохтҳо аз

тарафи корхона ба риоя накардани санадҳои маҳаллии меъёриро ҳукуки дахлдор, ки бо бозоргирӣ ё захираҳо алоқаман аст, вобаста мебошад.

Гуруҳбандӣ

- A5. Корхона барои аз бозхарид даст кашидан ҳукуки мутлақ надорад ва ҳиссаҳои иштирокчиён уҳдадориҳои молиявӣ ба ҳисоб мераванд. Маҳдудиятҳои, ки дар боло зикр шудаанд, ба қобилияти танзимкунии уҳдадориҳои худ аз тарафи корхона асоснок карда шудааст. Маҳдудиятҳо барои амалигардонии бозхаридан дар ҳолате эътибор пайдо менамоянд, агар талаботи дахлдор нисбат ба бозоргирӣ ё захираҳо иҷро карда намешаванд ва то замони иҷро гардидани ин талабот амал мекунанд. Аз ин бармеояд, ки онҳо мутобик бо принципҳои дар СББМ 32 муқарраршуда ба гуруҳбандии воситаи молиявии мазкур дар таркиби сармояи хусусӣ оварда намерасонанд. Банди АЕ25 СББМ 32 муқаррар менамояд:

Саҳмияҳои имтиёзнок метавонанд бо ҳукукҳои гуногун бароварда шаванд. Ҳангоми ҳалли ин масъала, ки саҳмияи имтиёзнок уҳдадориҳои молиявӣ маҳсуб меёбад ё воситаи ҳиссаҳои ба ҳисоб меравад, эмитент ҳукукҳои мушаххасро, ки тавассути ин саҳмия пешбинӣ гардидаанд, бо мақсади муайян кардани ин омил, ки оё он дорои мушаххасоти асосии уҳдадориҳои молиявӣ маҳсуб меёбад, арзёбӣ менамояд. Масалан, саҳмияи имтиёзнок, ки бозхариди онро дар санаи муайян ё тибқи интихоби дорандаи он пешбинӣ мекунанд, дорои уҳдадориҳои молиявӣ маҳсуб меёбад, зеро эмитент уҳдадор аст дороиҳои молиявиро ба дорандаи саҳмия интиқол диҳад. *Корношоямии эҳтимолии эмитент ҷиҳати иҷрои уҳдадориҳои худ, ки ба бозхариди саҳмияҳои имтиёзнок дар мавриди зарурии тибқи шартнома муқарраршуда марбут мебошад, ҳоҳ бо далели нокифоя будани маблағ, ҳоҳ бо сабаби маҳдудиятҳои маъмурӣ ё нокифоягии даромад ё захираҳо, ин уҳдадориро бекор намекунад.* [Илова карда шудааст]

Манъасозӣ нисбат ба бозхарид (бандҳои 8 ва 9)

Намунаи 3

Ҳолат

- A6. Корхонаҳои кооперативӣ дар гузашта барориши ҳиссаҳоро ба иштирокчиёни худ дар санаҳои гуногун ва бо арзишҳои мухталиф бо таври зерин амалӣ менамояд:
- (а) 1 январи соли 20X1 - 100 000 саҳмия бо 10 в.п. ҳар яки он (1 000 000 в.п.);
 - (б) 1 январи соли 20X2 - 100 000 саҳмия бо 20 в.п. ҳар яки он (иловатан 2 000 000 в.п., ҳамина тавр, маблағи умумии ҳиссаҳои баровардашуда 3 000 000 в.п.-ро ташкил медиҳад).

Ҳиссаҳо тибқи дархост бо ҳамон нарх, ки бароварда шудаанд, пардохта мешаванд.

- A7. Оинномаи корхона муқаррар менамояд, ки маблағи умумии бозхаридан наметавонад аз 20 фоизи миқдори калонтарини ҳиссаҳои иштирокчиёни он, ки замоне дар ихтиёри иштирокчиён буда, зиёд бошад. Дар санаи 31 декабри соли 20X2 корхона дорои 200 000 ҳиссаи баровардашуда мебошад, ки миқдори калонтарини ҳиссаҳои замоне дар ихтиёри иштирокчиён қарордоштаро ташкил медиҳад ва бо вучуди ин, ягон ҳисса дар гузашта пардохта нашудааст. 1 январи соли 20X3 корхона ба оиннома худ тағйирот ворид менамояд ва дараҷаи имконпазири маблағи умумии бозхариданро то 25 фоиз аз миқдори калонтарини ҳиссаҳои иштирокчиёни он, ки замоне дар ихтиёри иштирокчиён қарордошта, баланд менамояд.

Гуруҳбандӣ

То воридсозии тағйирот ба оиннома

- A8. Бузургии ҳиссаҳои иштирокчиён, аз дараҷаи нишондодашудаи маҳдудкунандаи бозхаридан зиёд буда, уҳдадорӣ мебошад. Корхонаҳои кооперативӣ уҳдадориҳои мазкури молиявиро бо арзиши одилона ҳангоми эътирофи аввалия арзёбӣ менамояд. Азбаски ин ҳиссаҳо барои талабот пардохтшаванда мебошанд, корхонаҳои кооперативӣ арзиши одилонаи чунин уҳдадориҳои молиявиро дар мутобикат бо талаботи банди 47 СБХМ 13 арзёбӣ менамояд: “Арзиши одилонаи уҳдадориҳои молиявӣ, ки пардохти онҳо барои талабот иҷозат дода мешавад (масалан, пасандози дархостӣ), наметавонад камтар аз маблағи пардохтшаванда дар лаҳзаи дархости он бошад”. Мутаносибан, корхонаҳои кооперативӣ маблағи ниҳони пардохтшавандаро дар лаҳзаи дархости он дар мутобикат бо муқаррарот дар бораи бозхаридан гуруҳбандӣ менамояд.

- A9. Дар санаи 1 январи соли 2021 маблағи ҳадди аксар барои пардохт мувофиқи муқаррарот дар бораи бозхаридан 20 000 ҳиссаро бо 10 в.п. барои ҳар як ҳисса ташкил медиҳад ва мутаносибан, корхона 20 000 ҳиссаро бо 10 в.п. барои ҳар як он ҳамчун уҳдадорӣ молиявӣ ва 800 000 воҳиди пулиро ҳамчун сармояи хусусӣ гурӯҳбандӣ менамояд. Вале дар санаи 1 январи соли 20X2 дар натиҷаи барориши нави ҳиссаҳо бо нархи 20 в.п., маблағи умумии пардохтшаванда мувофиқи муқаррарот дар бораи бозхаридан то 40 000 саҳмия бо 20 в.п. барои ҳар як он зиёд мешавад. Барориши иловагии ҳиссаҳо бо нархи 20 в.п. уҳдадорӣ нав ба вучуд меоварад, ки ҳангоми эътирофи аввалия барои арзиши одилона арзёбӣ мегардад. Бузургии ин уҳдадорӣ баъд аз барориши ҳиссаҳои зикршуда 20 фоиз аз миқдори умумии ҳиссаҳои баровардашударо (200 000) ташкил медиҳад, ки бо 20 в.п. ва ё 800 000 в.п. арзёбӣ карда мешавад. Ин эътирофи уҳдадорӣҳои иловагиро ба андозаи 600 000 в.п. талаб менамояд. Дар намунаи мазкур на фоида ва на зарар эътироф карда намешаванд. Мутаносибан, корхона акнун 800 000 воҳиди пулиро ҳамчун уҳдадорӣҳои молиявӣ ва 2 200 000 воҳиди пулиро ҳамчун сармояи хусусӣ гурӯҳбандӣ менамояд. Барои мақсадҳои намунаи мазкур дар назар дошта мешавад, ки ин маблағҳо дар давраи байни 1 январи соли 20X1 ва 31 декабри соли 20X2 тағйир намеёбанд.

Пас аз воридсозии тағйирот ба оиннома

- A10. Баъд аз ворид намудани тағйирот ба оинномаи корхонаҳои кооперативӣ метавонад уҳдадор шавад, ки то 25 фоиз ҳиссаҳои баровардаи худ ё ҳадди аксар 50 000 ҳиссаро бо 20 воҳиди пулӣ барои ҳар яке аз онҳо бозхарида гирад. Мутаносибан, дар санаи 1 январи соли 20X3 корхонаҳои кооперативӣ маблағи 1 000 000 воҳиди пулиро, ки маблағи ҳадди аксари пардохтшаванда дар лаҳзаи дархост мувофиқи муқаррарот дар бораи бозхаридан мебошад ва дар мутобикат бо банди 47 СБҲМ 13 муайян карда шудааст, ҳамчун уҳдадорӣҳои молиявӣ гурӯҳбандӣ менамояд. Мутаносибан, 1 январи соли 20X3 корхона аз таркиби сармояи хусусии худ ба таркиби уҳдадорӣҳои молиявӣ маблағ ба андозаи 200 000 воҳиди пулиро мегузаронад ва 2 000 000 воҳиди пулиро ҳамчун сармояи хусусӣ гурӯҳбандишуда нигоҳ медорад. Дар намунаи мазкур корхона фоида ё зарарро ҳангоми интиқол эътироф наменамояд.

Намунаи 4

Ҳолат

- A11. Мувофиқи талаботи қонунгузории маҳаллӣ, ки ғайриқонунии кооперативҳоро танзим менамояд ва ё тибқи муқаррароти оинномаи корхона, корхона ҳуқуқи бозхаридани ҳиссаҳои иштирокчиёро надорад, агар дар натиҷаи чунин бозхаридан бузургии маблағи ба иштирокчиён пардохтшуда камтар аз 75 фоиз аз бузургии калонтарини маблағи ба иштирокчиён пардохтшуда шавад. Чунин бузургии калонтарин барои кооперативи баррасишаванда 1 000 000 в.п. мебошад. Дар ҳолати интиҳои давраи ҳисоботӣ бақияи маблағи пардохтшуда 900 000 в.п.-ро ташкил медиҳад.

Гурӯҳбандӣ

- A12. Дар ҳолати мазкур 750 000 в.п. ҳамчун сармояи хусусӣ ва 150 000 в.п. ҳамчун уҳдадорӣҳои молиявӣ гурӯҳбандӣ карда мешаванд. Дар илова ба бандҳои иқтибосшуда бояд қайд кард, ки банди 18(б) СББМ 32, аз ҷумла, муқаррар менамояд:

... воситаи молиявӣ, ки ба дорандаи худ ҳуқуқ фароҳам меорад воситаро ба эмитент бар ивази воситаҳои пулӣ ё дигар дорои молиявӣ ("воситаи дорои ҳуқуқи фурӯши баръакс") баргардонад, уҳдадорӣ молиявӣ маҳсуб меёбад, ба истиснои он воситаҳое, ки мутобики бандҳои 16А ва 16Б ё бандҳои 16В ва 16Г ҳамчун воситаҳои ҳиссаҳои гурӯҳбандӣ шудаанд. Чунин воситаи молиявӣ уҳдадорӣ молиявӣ маҳсуб меёбад, ҳатто агар маблағи воситаҳои пулӣ ё дигар дорои молиявӣ дар асоси индекс ё дигар тағйирёбанда, ки эҳтимолан афзоиш ё коҳиш меёбад, муайян карда шавад. Ҳуқуқи доранда барои баргардонидани восита ба эмитент бар ивази воситаҳои пулӣ ё дигар дорои молиявӣ инро ифода менамояд, ки воситаи мазкури дорои ҳуқуқи фурӯши баръакс ба муқаррароти уҳдадорӣ молиявӣ мувофиқат мекунад, ба истиснои он воситаҳое, ки тибқи бандҳои 16А ва 16Б ё бандҳои 16В ва 16Г ҳамчун воситаҳои ҳиссаҳои гурӯҳбандӣ карда мешаванд.

- A13. Манъи бозхарид, ки дар намунаи мазкур зикр шудааст, аз маҳдудиятҳои дар бандҳои 19 ва АЕ25 СББМ 32 дарҷшуда фарқ менамояд. Охири шартҳои маҳдудкунандаи қобилияти ташкили пардохти маблағро, ки барои пардохт кардани уҳдадорӣҳои молиявӣ талаб карда мешавад, инъикос менамоянд, яъне онҳо ба пардохт кардани уҳдадорӣҳои танҳо ҳангоми иҷрои шартҳои муайян монё мешаванд. Дар намунаи мазкур бошад, манъи мутлақ барои бозхаридан бо маблағи аз андозаи муайян зиёд, новобаста аз қобилияти ташкили бозхаридани ҳиссаҳои иштирокчиён (масалан, бо назардошти воситаҳои пулии мавҷуда, ҳаҷми фоида ё захираҳои тақсимшаванда), зикр карда мешавад. Моҳиятан, манъи бозхаридан ба он, ки корхона монё мешавад барои худ уҳдадорӣҳои молиявӣ бозхаридан ба маблағи зиёда аз маблағи муайяни сармояи пардохтшударо қабул

менаомояд. Пас, ҳамон қисмати ҳиссаҳо, ки ба онҳо манъи бозхаридан паҳн мегардад, уҳдадорӣ молиявӣ намебошанд. Вақте, ки ҳиссаи ҳар як иштирокчии алоҳида метавонад бозхаридан дар асоси инфироди ро иҷозат диҳад, як қисми миқдори умумии ҳиссаҳои баровардашуда, ба истисноӣ барҳамдиҳии корхона, дар ягон ҳолат бозхарида гирифта намешавад.

Намунаи 5

Ҳолат

- A14. Шартӣ аввалини намунаи мазкур ҳамон шартӣ мебошад, ки дар намунаи 4 оварда шудааст. Ба истисноӣ он, ки дар охири давраи ҳисоботӣ талаботи муқаррарнамудаи қонунгузории маҳаллӣ нисбат ба бозоргири амал менамояд, ба корхона барои амалигардонии бозхаридани ҳиссаҳои иштирокчиён, то замоне ки ҳаҷми маблағи мавҷудаи сармоягузориҳои қутоҳмуҳлат имконият намедиҳад аз маблағи муайян зиёд нашавад. Амали талаботи мазкур нисбат ба бозоргири дар охири давраи ҳисоботӣ қунон таъсире дорад, ки корхона ҳаққи харҷ кардани зиёда аз 50 000 в.п.-ро барои бозхаридани ҳиссаҳои иштирокчиён надорад.

Гуруҳбандӣ

- A15. Ҳамчун намунаи 4, корхона 750 000 в.п.-ро ҳамчун сармояи хусусӣ ва 150 000 в.п.-ро ҳамчун уҳдадорӣ молиявӣ гуруҳбандӣ менамояд. Ин ба он алоқаманд мебошад, ки асоси гуруҳбандӣ барои қунон маблағ ҳамчун уҳдадорӣ ҳуқуқи мутлақӣ корхона дар даст кашидан аз бозхарид мебошад, на маҳдудияти шартӣ, ки монеи бозхаридан мешавад, танҳо, агар шартҳои бозоргири ё шартҳои дигар иҷро карда нашаванд ва амал менамоянд то он замоне, ки ин шартҳо иҷро намегарданд. Дар қунон ҳолат муқаррароти бандҳои 19 ва АЕ25 СББМ 32 истифода карда мешавад.

Намунаи 6

Ҳолат

- A16. Оинномаи корхона манъи бозхаридани ҳиссаҳои иштирокчиёнро пешбинӣ менамояд, ба истисноӣ бозхаридан дар ҳудуди маблағи даромад аз барориши ҳиссаҳо барои иштирокчиёни мавҷуда ва нав дар давоми се соли гузашта. Даромад аз барориши ҳиссаҳои иштирокчиён бояд истифода бурда шавад барои бозхаридани ҳиссаҳо аз иштирокчиёне, ки бозхаридани онҳо талаб менамояд. Дар муддати се соли гузашта даромад аз барориши ҳиссаҳои иштирокчиён 12 000 воҳиди пулиро ташкил додааст ва бозхаридани ҳиссаҳои иштирокчиён амалӣ нагардидааст.

Гуруҳбандӣ

- A17. Корхона 12 000 в.п. лиро аз бузургии ҳиссаҳои иштирокчиён ҳамчун уҳдадориҳои молиявӣ гуруҳбандӣ мекунад. Тибқи ҳулосаҳои дар намунаи 4 зикршуда ҳиссаҳои иштирокчиёне, ки ба онҳо манъи мутлақӣ бозхарида гирифтани дахл надорад, уҳдадориҳои молиявӣ намебошанд. Қунон манъи мутлақ нисбат ба маблағи баробар бо бузургии даромад аз ҳиссаҳо, ки дар оғози давра бароварда шуда, се соли гузаштаре дар бар мегирад, мавриди истифода қарор мегирад ва мутаносибан, ин маблағ ҳамчун сармояи хусусӣ гуруҳбандӣ карда мешавад. Вале нисбат ба маблағе, ки баробар бо бузургии даромад аз барориши ҳиссаҳо дар се соли гузашта мебошад, манъи мутлақӣ бозхарида гирифтани ҳиссаҳои иштирокчиён истифода карда намешавад. Ҳамин тариқ, даромад аз барориши ҳиссаҳои иштирокчиён дар се соли гузашта боиси бавучудоии уҳдадориҳои молиявӣ, то замоне, ки ин даромад дигар барои бозхарида гирифтани ҳиссаҳои иштирокчиён истифода карда нашавад, мегардад. Дар натиҷа корхона дорои уҳдадорӣ молиявӣ ба андозаи даромад аз барориши ҳиссаҳо дар муддати се соли гузашта, бо тарҳи маблағи дар давоми давраи зикршуда барои бозхарида гирифтани ҳиссаҳо равонакардашуда мегардад.

Намунаи 7

Ҳолат

- A18. Корхона бонки кооперативӣ мебошад. Қонунгузорӣ маҳаллӣ, ки фаъолияти бонкҳои кооперативиро танзим менамояд, муқаррар менамояд, ки ҳадди ақалл 50 фоиз маблағи қунон “уҳдадориҳои пардохтнашуда”-и корхона (истилоҳи мазкур, ки бо санади дахлдори меъёрӣ муайян карда шудааст, суратҳисобҳои баҳисобирии ҳиссаҳои иштирокчиёнро дар бар мегирад) бояд дар

шакли маблағҳои пардохткардаи иштирокчиён бошад. Таъсири санади меъёрии мазкур дар он мебошад, ки агар ҳамаи уҳдадориҳои пардохтнашудаи кооператив шакли ҳиссаҳои иштирокчиёно дошта бошад, пас, кооператив имконияти бозхаридани ҳамаи онҳоро ба даст меоварад. Дар санаи то 31 декабри соли 20X1 маблағи умумии уҳдадориҳои пардохтнашудаи корхона 200 000 воҳиди пулиро ташкил медиҳад, ки аз онҳо 125 000 воҳиди пулӣ суратҳисобҳои баҳисобгирии ҳиссаҳои иштирокчиён мебошад. Дар шартҳои, ки тибқи онҳо суратҳисобҳои баҳисобгирии ҳиссаҳои иштирокчиён кушода мешавад, пешбинӣ мегардад, ки дорандаи ҳисса ҳуқуқ дорад онро барои талаботи худ дубора ба корхона фурушад ва дар оинномаи корхона барои чунин бозхаридан маҳдудиятҳо вуҷуд надоранд.

Гуруҳбандӣ

- A19. Дар намунаи мазкур ҳиссаи иштирокчиён ҳамчун уҳдадориҳои молиявӣ гуруҳбандӣ карда мешавад. Манъ барои бозхаридан ба маҳдудиятҳои дар бандҳои 19 ва АЕ25 СББМ 32 зикршуда монанд мебошад. Онҳо шартҳои маҳдудкунандаи қобилияти ташкили пардохти маблағро инъикос менамоянд, ки барои пардохтани уҳдадориҳои молиявӣ талаб карда мешаванд, яъне онҳо ба пардохтани уҳдадориҳо танҳо ҳангоми иҷрои шартҳои муайян монеъ мешаванд. Ба таври мушаххас, корхона метавонад барои бозхаридани тамоми ҳиссаҳои иштирокчиён (125 000 в.п.) вазифадор карда шавад, агар тамоми уҳдадориҳои дигари худро (75 000 в.п) пардохт карда бошад. Мутаносибан, манъи мазкур барои бозхаридан монеъ намешавад, вобаста ба он, ки корхона ба худ уҳдадориҳои молиявӣ бозхарида гирифтандро дар ҳаҷми зиёда аз миқдори муайяни ҳиссаҳои иштирокчиён ва ё маблағи сармояи пардохтнашуда қабул намояд. Ин манъкунӣ ба корхона имконият медиҳад, ки фақат бозхарида гирифтандро то иҷрои баъзе шартҳо, яъне то пардохт кардани уҳдадориҳои дигар мавқуф гузорад. Ҳиссаҳои иштирокчиён дар намунаи мазкур дар зери таъсири амали манъи мутлақи харидан қарор намегирад ва мутаносибан, ҳамчун уҳдадориҳои молиявӣ гуруҳбандӣ карда мешаванд.